

Úvod

Výzkum a vývoj (dále jen VaV) představuje z dlouhodobého časového hlediska jeden z klíčových hybných prvků umožňujících **zvyšování produktivity, ekonomického růstu, zaměstnanosti, udržitelného rozvoje a sociální soudržnosti společnosti**. Výsledky výzkumu, vývoje a inovací a jejich využití hrají důležitou roli ve všech oblastech dnešní společnosti.

Efektivní alokace finančních a lidských zdrojů v této oblasti se však neobejde bez znalosti charakteristik jeho vývoje a současného stavu, a proto hrají **spolehlivá statistická data** o VaV důležitou roli pro určování priorit a směřování budoucích politik v této oblasti.

Český statistický úřad (dále jen ČSÚ), v souladu s výše uvedenými potřebami, sleduje charakteristiky VaV pomocí přímého statistického šetření. Toto šetření se provádí v ČR od roku 1995 prostřednictvím **Ročního výkazu o výzkumu a vývoji (VTR 5–01)**, který je součástí **Programu statistických zjišťování**. Tento program je stanoven a zveřejněn vyhláškou ČSÚ podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

Dlouhodobým cílem ČSÚ je vytváření komplexního obrazu o rozvoji VaV v České republice statistickými nástroji, informacemi a analytickou činností v kontextu dalších makroekonomických a strukturálních ukazatelů.

Roční šetření o VaV přináší podrobné poznatky o stavu **lidských** a vynaložených **finančních zdrojích** ve všech subjektech podnikatelského, vládního, vysokoškolského a soukromého neziskového sektoru provádějících VaV jako svoji hlavní či vedlejší ekonomickou činnost na území České republiky v příslušném kalendářním roce. Mezi základní charakteristiky VaV zjišťované v tomto šetření patří **počet osob pracujících ve VaV** (zaměstnanci VaV) podle pracovní činnosti, vzdělání, pohlaví, věku či státního občanství a **výše výdajů za provedený VaV** podle druhu výdajů a zdrojů jejich financování.

Sběr údajů o lidských a peněžních vstupech určených pro VaV aktivity, respektive zabezpečení těchto ukazatelů, je na základě **Prováděcího nařízení Komise (EU) č. 995/2012**¹ o tvorbě a rozvoji statistiky Společenství v oblasti vědy a techniky **povinné** pro všechny státy EU. Sběr těchto údajů probíhá podle mezinárodních standardů a doporučení uvedených ve **Frascati manuálu**², který slouží jako hlavní celosvětově používaná příručka pro harmonizovaný sběr ukazatelů v oblasti VaV.

Výsledky z Ročního šetření o VaV se **využívají** na národní úrovni především k zabezpečení statistických údajů potřebných pro **výkon státní správy** v oblasti výzkumu, vývoje a inovací (*např. pro potřeby Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2009 až 2015 a její aktualizace do roku 2020*) a od roku 2013 prostřednictvím **kapitalizace výzkumu a vývoje**³ i k propočtu úplných sestav makroekonomických ukazatelů v rámci Ročních národních účtů.

Údaje z tohoto šetření slouží i pro hodnocení **dalších strategií** České republiky jako je Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020 nebo Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky (Národní RIS3 strategie).⁴

Oficiální statistická data z této oblasti jsou zároveň nepostradatelná pro mezinárodní srovnání. Kromě národních potřeb jsou tak tyto údaje využívány i pro potřeby **Evropské unie**, např. v rámci Strategie Evropa 2020 a její stěžejní iniciativy **Unie inovací**⁵, a dalších mezinárodních organizací, zejména **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)**, např. v rámci její **Inovační strategie**⁶.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0995&from=CS>

² <http://oe.cd/frascati>

³ http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.avizo_revize?id=2014_C1

⁴ <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/ris3-strategie-cr>

⁵ http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm

⁶ www.oecd.org/innovation/strategy

Publikace **Ukazatele výzkumu a vývoje za rok 2016** přináší podrobné výsledky ročního šetření o výzkumu a vývoji (VTR 5-01) za rok 2016, které prováděl Český statistický úřad v roce 2017. Toto šetření probíhalo formou statistického výkazu, který byl zaslán všem subjektům provádějícím na území České republiky výzkum a vývoj.

Publikace je rozdělena do čtyř základních částí. **Metodická část** vysvětluje základní pojmy používané ve statistice VaV se zaměřením na specifika České republiky. V této kapitole naleznete vymezení sektorů provádění VaV s příklady typů subjektů řazených do jednotlivých sektorů. Dvěma hlavními okruhy statistiky VaV jsou osoby pracující ve VaV a výdaje na VaV. Metodická část přináší definice sledovaných ukazatelů (např. jednotek používaných pro sledování zaměstnanců VaV) a podrobný popis jednotlivých charakteristik, za které ČSÚ publikuje data o VaV.

Analytická část shrnuje výsledky ročního šetření o VaV za rok 2016 a zasazuje je do širších souvislostí a mezinárodního kontextu. Především je zde nastíněn časový vývoj statistických údajů a rozebrány důvody meziročních nárůstů a poklesů některých ukazatelů. Stručně je nastíněno, jak si ČR stojí ve srovnání se státy Evropské unie. Analytická část je pro větší přehlednost rozdělena do 4 oddílů. Nejprve jsou popsány souhrnné výsledky za celou ekonomiku, za nimiž následují oddíly věnované 3 hlavním sektorům provádění VaV.

Tabulková část obsahuje celkem 124 tabulek a přináší podrobné výsledky statistického šetření o VaV za rok 2016. Tabulková část je rozdělena do 3 základních kapitol: Ukazatele VaV za Českou republiku celkem, Ukazatele VaV za podnikatelský sektor, Ukazatele VaV za vládní a vysokoškolský sektor. Každá kapitola je z důvodu přehlednosti a snadné orientace dále členěna do stejně nazvaných podkapitol: Subjekty a pracoviště VaV, Zaměstnanci VaV, Výzkumní pracovníci, Služby VaV. Tabulková část obsahuje pouze údaje za rok 2016. Pokud Vás zajímají údaje o VaV v delší časové řadě, dovolíme si Vás odkázat na naše internetové stránky https://www.czso.cz/csu/czso/statistika_vyzkumu_a_vyvoje, kde naleznete velké množství tabulek s údaji o VaV na území ČR v letech 2005-2016.

V druhé polovině publikace se nachází **11 příloh**. V krátkosti se zmíníme jen o některých z nich. První tři přílohy obsahují grafické znázornění základních ukazatelů VaV v časovém rozmezí 2007-2016. V šesté příloze naleznete 28 kartogramů, z nichž je patrné, do jaké míry se provádí VaV v jednotlivých krajích ČR. Mezi údaji zobrazenými na kartogramech jsou např. podíl výdajů na VaV na HDP daného kraje, počty zaměstnanců VaV v jednotlivých sektorech podle krajů nebo výdaje na VaV v podnikatelském sektoru podle okresů. Za kartogramy následují 2 rozsáhlé přílohy s mezinárodním srovnáním. Tato část byla oproti loňskému roku vydání publikace rozšířena a obsahuje celkem 61 tabulek. Naleznete v nich údaje za všechny státy Evropské unie a 7 dalších vybraných států světa. Zdrojem dat pro mezinárodní srovnání byla publikace OECD: *Main Science and Technology Indicators 2017/1*⁷ a databáze Eurostatu⁸. Poslední přílohou jsou vzory statistických výkazů šetření o VaV za rok 2016.

Na závěr bychom rádi poděkovali všem zaměstnancům ČSÚ, kteří se podílejí na přípravě a zpracování ročního šetření o výzkumu a vývoji VTR 5-01. Velký dík patří též našim respondentům, bez jejichž zodpovědného přístupu k vyplnění výkazu se neobejdeme.

⁷ <http://www.oecd.org/sti/msti.htm>

⁸ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation/data/database>